

Esimene õppeaasta iseseisvas Eestis

Algas esimene omariiklik koolisügis.

Kas iga koolilaps ja õpetaja tundis, et midagi on muutumas Eestis ja temas endas?

Õpetajate palka on tõstetud ja, kui uskumatuna see ka kõlab, rahagi olevat olemas. Maksud on meil küll kõrged, kuid ilmselt hädavajalikud, et seni diskrimineeritud haridust, meditsiini ja kultuuri turgutada keskmisele tasemele.

Osa koole on valdada, osa maakonna ja vabariigi ülal pidada. Omavalitsuste otsustada on ka, kui palju ja kui suure raha eest koolilaps süüa saab. Valdada ja linnade aineeline tase on aga erinev, seega on erinevad võimalused koole ja õpilasi toetada.

Järvamaa on põllumajandusmaakond, kus peaaegu puudub nüüdisaegne tööstus. Eesti Vabariigis ei saa seetõttu maakond jõukas olla, kuna suurem sissetulek saadakse siiski tööstusest. On maakohiti, kus elanike arv üha väheneb (Ambla, Järva-Jaani) ja neis puudub ka hoomatav arenguperspektiiv.

Maakonnas on praegu neli põllumajanduslikku haridust andvat õppeasutust. Põldurielukutsel ei näi siiski olevat erilist populaarsust: põhikooli lõpetajad pürgivad kas tehnikumi või edasi keskkooli. Aga vaja on just töölisi! Tööliselukutse valivad rohkem need, kes pole

suutnud põhikooli lõpetada või on seda teinud vaevaliselt. Piiratud vaimsete võimetega ja laisk õpilasi on suhteliselt palju. See on sovetlik raske pärand: 200 000 harituma, taiplikuma ja energilisema eestlase represseerimine ja emigreerumine, hariduse mittehindamine, lausjoomine, Eesti perekonna purunemine või selle asendumine sovetlikuga, algatusvõime pärssimine, teistimõtlete ja üldse mõtleivate inimeste tagakiusamine või nende tegevusvabaduse piiramine.

Eesti ÜN pole oma pakiliste tegutsemiste kõrval suutnud vastu võtta HARIDUSSEADUST, milleta on kool nagu riik konstitutsioonita. Eesti õpetajaskond on kujunenud juhuslikult ja sisuliselt tasakaalustamata (see amet on ebapoolustarne) — peale üksikute võimekate entusiastide on palju keskpäraseid, kes prestiižikamatele ametikohtadele pole pääsenud. Kool on feminiseerunud. Nagu õpetajaskonna sotsioloogilised uurimused on näidanud, on paljud neist stressisündis, mis on põhjustatud bürokraatliku aparaadi survest, õpilaste halvast käitumisest ja mitte õppida tahtmisest, üksindusest, suhteliset vaesusest, eneseteostamise võimaluste vähesusest või väärvõimalusest perekonna- ja seksuaalelu.

Viiskümmend aastat kestnud poliitiline okupatsioon on loonud paljudes neist sisemise okupat-

siooni. Põhiliselt hoiti kinni ikka vanast hariduskorraldusest, vanadest mallidest harjumusest, aga ka kartusest, et see «eesti asi» on ikka üks ajutine ja kahtlane värk ja rahvusliku isetegevuse eest tuleb ränk bolševistlik karistus vastu võtta. Samas kaldus mõni noor entusiast äärmustesse, kõige vana eitamisisse.

Nüüd peaks küll aheldav hirm kadunud olema, kuid vanad harjumused, kombed, mallid ja tööstiil (eriti koolide ja klassikollektiivide juhtimisel) on väga visad kaduma, nagu tsaaariaegse kroonugümnaasiumi vaim oli visa kaduma esimese Eesti Vabariigi koolidest. See kadus lõplikult koos vanade koolijuhide lahkumisega. Siiski ei tahaks küll vähendada mõne tubli stagnaagse koolijuh ja õpetaja teeneid, kes olid mitme tule vahel: partei ja valitsus, ministeerium, inertne õpetajaskond, šeffmajandid, mõistmatud lastevanemad, pioneer- ja komsoomielu formaalsus, üha halvemini õppiv ja käituv õpilane.

Oleme saanud iseseisvuse, kuid aineeline olukord on erakordselt raske. Iseseisvuse saavutamisega oleme kätte võidelnud ARENGUPERSPEKTIVI. Annaks jumal, et me ei oleks halvemad sõjajärgsetest soomlastest ja sakslastest. Nüüd on võimalus, et EESTI KOOL MUUTUB AUSAKS, TÖÖKAKS, MORAALSEKS, ISAMAALISEKS, MAAILMATASEMELISEKS.